

COVID-19 PANDEMİSİNİN İMALAT SEKTÖRÜNDE YER ALAN İŞLETMELERİN KARLILIĞINA ETKİSİ *

Arş. Gör. Elif KARAKAŞ**
Öğr. Gör. Can FİDANCAN***

Bilimsel Araştırma
(Empirical Research)

Uluslararası
Muhasebe ve Finans
Araştırmaları Dergisi
Haziran 2022; 4(1): 41-60

APA Stili Kaynak Gösterimi:

Karakaş, E. ve Fidancan, C. (2022). Covid-19 Pandemisinin İmalat Sektöründe Yer Alan İşletmelerin Karlılığına Etkisi. *Uluslararası Muhasebe ve Finans Araştırmaları Dergisi*. 4(1), 41-60.

ÖZ

Çalışmada Covid 19 pandemisinin İmalat Sektöründe faaliyet gösteren alt sektörlerden temel eczacılık ürünlerinin ve eczacılığa ilişkin malzemelerin imalatı, gıda ürünlerinin imalatı, kimyasalların ve kimyasal ürünlerin imalatı ve giyim eşyalarının imalatı sektörlerindeki karlılık oranları açısından etkisinin araştırılması amaçlanmıştır. Bu sektörlerdeki işletmelerin salgın öncesi ve sonrası karlılık oranları açısından farklılık olup olmadığı araştırılmıştır. Türkiye’de imalat sektöründe faaliyet gösteren temel eczacılık ürünlerinin ve eczacılığa ilişkin malzemelerin imalatı, gıda ürünlerinin imalatı, kimyasalların ve kimyasal ürünlerin imalatı, giyim eşyalarının imalatı sektörleri, finansal analiz türlerinden oran analizi yöntemi yardımı ile karlılık oranları incelenerek yorumlanmıştır. Oranların analiz edilmesinde, Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası’nın (TCMB) 2009-2020 yıllarına ait yayınladığı sektör raporlarından elde edilen 2018-2020 yıllarına ait verilerden yararlanılmıştır. Çalışmada incelenen sektörler bazında pandemi öncesinde ve sonrasında karlılık oranlarının değişiminde çok fazla olumsuz bir durum yaşanmamıştır.

Anahtar Sözcükler: Covid 19, İmalat Sektörü, Karlılık Oranları

JEL Kodları: E02, L25, L60

* Makalenin gönderim tarihi: 20.06.2022; Kabul tarihi: 29.06.2022, iThenticate benzerlik oranı: %13

** Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü, elifkarakas@ohu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-8088-1455

*** Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, Ulukışla MYO, Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Bölümü, canfidancan@ohu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-5724-1919.

THE EFFECT OF THE COVID 19 PANDEMIC ON THE PROFITABILITY OF BUSINESSES IN THE MANUFACTURING SECTOR

ABSTRACT

In the study, it is aimed to investigate the effect of Covid 19 on the profitability rates of the manufacture of basic pharmaceuticals and pharmaceuticals, manufacture of food products, manufacture of chemicals and chemical products, and manufacture of clothing operating in the Manufacturing Sector. It has been investigated whether there is a difference in terms of profitability rates in the pre- and post-epidemic periods in the enterprises in these sectors. The profitability ratios of basic pharmaceuticals and pharmaceuticals, manufacture of food products, manufacture of chemicals and chemical products, and manufacture of clothing sectors operating in the manufacturing sector in Turkey were analyzed and interpreted by using the ratio analysis method, which is one of the financial analysis types. The data used in the analysis of the ratios were obtained from the sector reports published by the Central Bank of the Republic of Turkey (CBRT) for the years 2018-2020. On the basis of the sectors examined in the study, there was not much negative situation in the change of profitability rates before and after the pandemic. It can be said that the reason for this is due to non-operating income.

Keywords: Covid 19, Manufacturing Sector, Profitability Rates

JEL Codes: E02, L25, L60

1. GİRİŞ

Tüm dünyada sağlık açısından büyük sıkıntılara yol açan Covid 19 pandemisi, aynı zamanda ekonomiyi ve yaşam standartlarını da olumsuz bir şekilde etkileyerek küresel bir krize sebep olmuştur. Başladığından bugüne kadar geçen süreye rağmen hâlâ etkileri devam etmektedir.

2019 yılı sonunda bir anda dünyayı etkisi altına alan pandemi, özellikle evden çalışma, seyahat yasakları, karantina, sosyal mesafe, sokağa çıkma kısıtlaması gibi kavramları hayatımıza dâhil eden bir süreç olmuştur. Daha çok sağlık alanında yaşanan problemler ile mücadele edilmesine rağmen ekonomik anlamda meydana getirdiği problemler de son derece önemlidir. Devletlerin vatandaşlarını korumak adına başvurmak durumunda kaldıkları yöntemler ekonomide şok etkisi yaratmıştır (Bengü ve diğerleri, 2021, s.150). Ekonomik anlamda pandeminin arz ve talepte meydana getirdiği azalma dolayısıyla piyasalar büyük bir darboğazla karşı karşıya kalmıştır. Tüm dünya durumun daha fazla kötüleşmemesi adına bu duruma önlem almaya ve çözüm yolları aramaya başlamıştır.

Özellikle aşının bulunması ile ülkeler arası seyahat kısıtlamalarının kaldırılması, artan turizm faaliyetleri, ihracat ve ithalattaki artışın hız kazanması sayesinde 2021 yılı içerisinde ülkeler hem sağlık hem de ekonomik anlamda toparlanmaya başlamışlardır. Gelişmiş ülkeler ile

gelişmekte olan ülkeler pandemiden ekonomik anlamda aynı şekilde etkilenmemekle birlikte, toparlanmaya başlamaları da aynı hızda ve güçte olmamaktadır. Günümüze baktığımızda her ne kadar iyileşme sürecine girilmiş olsa dahi bu durumun olumsuz etkilerinin ilerleyen günlerde de kendisini hissettirmeye devam edeceği açıktır.

Pandeminin ilk başlarında dünyanın bu durumdan bu kadar etkileneceği öngörülemedi. Ancak pandemiye bağlı ölümlerin dünya genelinde 17 Haziran 2022 tarihi itibarıyla 6.314.972, Türkiye’de ise 98.996 olduğu raporlanmıştır (WHO, 2022). Ekonomiye verdiği zarar ise, özellikle şirketlerin finansal sıkıntı yaşamaya başlaması, iflasların artması, kapanan işletmeler ve işten çıkarılan çalışanlar ile ölçülebilmektedir. Bu durumun en çarpıcı göstergeleri, kapanan şirket sayılarıdır. Türkiye’de 2018 yılında 10.067 şirket kapanmış, 2019 yılında bu rakam %5 artarak 10.584 olmuştur. 2020 yılında ise rakam %18 oranında artarak 12.473’e ulaşmıştır. 2021 yılında da artış devam etmiş ve bir önceki yıla göre %6’lık artışla 13.282 şirket kapanmıştır (TOBB, 2022). Küresel açıdan da durum Türkiye’dekinden çok farklı değildir. Gelişmiş ülkelerde dâhi birçok ünlü marka iflas başvurusu yapmış, dünya devi sayılabilecek işletmelerden Amerikan perakende şirketi J.Crew Group, İtalyan restoran zinciri Carluccio’s, Art Hotel Spaander konkordato başvurusunda bulunmuştur (www.uzmanpara.milliyet.com.tr/haber).

İnsan yaşamını bu denli etkileyen ve seyrini değiştiren pandeminin etkisinin ne kadar süreceği ile ilgili bir tahmin yapılamamaktadır. Salgın başladığında alınan önlemler her ne kadar ekonomiyi olumsuz anlamda etkilese de sağlık açısından gerekli olan önlemlerdir. Ayrıca salgın sürecinde bulunan çözüm önerilerinin ve alınan önlemlerin olumlu etkileri göz ardı edilemez nitelikte olup sürecin daha az hasarla geçmesini sağlamak açısından önemlidir.

Çalışmada pandeminin ekonomik etkilerinin karlılık oranları açısından değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla özellikle imalat sektöründe faaliyet gösteren temel eczacılık ürünlerinin ve eczacılığa ilişkin malzemelerin imalatı, gıda ürünlerinin imalatı, kimyasalların ve kimyasal ürünlerin imalatı ve giyim eşyalarının imalatı alt sektörlerine ait pandemi öncesi ve sonrasındaki karlılık oranları analiz edilmiştir. Söz konusu sektörler için 2018-2020 yılları arası karlılık oranlarının gelişimi incelenerek, finansal analiz yöntemlerinden oran analizi yöntemi yardımı ile karlılık oranları yorumlanmıştır. Oranların analiz edilmesinde kullanılan veriler, Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası (TCMB)’nin 2018-2020 yıllarına ait yayınladığı sektör raporlarından elde edilmiştir.

2. COVID 19 SALGINININ İMALAT SEKTÖRÜNE ETKİSİ

İmalat sanayinde meydana gelen katma değer ve üretim artışı yaşanan ülkelerde refah düzeyi artmakta ve ülkeler ekonomik büyüme açısından istikrar yakalamaktadır. Bu sebeple ekonomik kalkınma düzeyi ile imalat sanayi sektörünün gelişimi pozitif ilişkilidir. Ekonomik kalkınma açısından imalat sektörünü önemli kılan çeşitli noktalar bulunmaktadır. Bunlar aşağıda sıralanmıştır (Szirmai, 2011, pp.5-6):

- Gelişmekte olan ülkelerde sanayileşme düzeyi ile kişi başına düşen gelir seviyesi arasında anlamlı ilişki bulunmaktadır.
- İmalat sektörü diğer sektörlerden daha yüksek verimliliğe sahiptir.
- Ekonomide kaynakların imalat sektöründen hizmet sektörüne aktarılması, kişi başına toplam büyümede düşüşe sebep olmaktadır.
- İmalat sektörü, tarım veya hizmet sektörlerine göre daha fazla sermaye yoğun üretim teknolojilerine sahiptir.
- İmalat sektörü, tarım ve hizmet sektörlerine kıyasla ölçek ekonomisinden daha fazla yararlanmaktadır.
- İmalat sektörü teknolojik gelişmeler için önemli fırsatlar sunmaktadır.
- Bağlantı (linkage) ve taşma (spillover) etkileri diğer sektörlerle oranla imalat sektöründe daha yüksektir.
- Bir ülkede kişi başına gelir arttıkça tarım ürünlerinin toplam harcamalar içerisindeki payı azalırken, sanayi ürünlerine yapılan harcamanın payı artmaktadır (Engel Kanunu).

İmalat sektörünün diğer sektörlerle kıyasla daha verimli, üretken ve dinamik bir sektör olduğu, büyüme oranlarının daha yüksek olduğu, ülkelerin gelişmişlik düzeyleri ile ilişkili olduğu görülmektedir.

İmalat sektörü, verimlilik artışının temel kaynağı olarak görülmektedir. Bu sektörde sağlanan istihdam, verimliliğin artmasında en büyük etkenlerdendir. İmalat sektörünün üretim ve istihdam açısından en yüksek paya sahip sektör olması, diğer sektörlerle göre ekonomiyi daha iyi temsil etmesinin temel sebebidir. Ülkelerin ekonomik gelişmişliğindeki en önemli etken, sanayisindeki iyileşmelerdir. Büyümenin öncül göstergesi olarak kabul edilen bu sektör kendi ve diğer sektörlerin gelişiminde önemli role sahiptir (Tunç, 2007, s.64). Örneğin teknoloji kullanılarak imalat sektöründe üretilen bir tarım makinesinin tarım sektöründe verimlilik artışını sağlaması veya haberleşme ve ulaşım araçları ile bilişim teknolojilerinin üretimini gerçekleştirerek hizmet sektörüne katkı sağlaması imalat sektörünün diğer sektörlerle sunduğu desteğin göstergeleridir (Taymaz ve Suiçmez, 2005, s.29).

Ekonomik kalkınmanın sürdürülebilir olması açısından bakıldığında da imalat sektörünün önemi büyüktür. İmalat sektöründe sermaye, emek ve

teknoloji temel girdilerdir. AR-GE ve inovasyon faaliyetlerinde öncü olması, bilim ve teknoloji alanındaki gelişmelerin desteklenmesi, kişi başına düşen katma değer artırılması, genel ekonomiye ilişkin büyüme, fiyat ve istikrarın sağlanması, Gayri Safi Yurt İçi Hasıla (GSYİH) açısından önemli katkı sağlaması gibi özelliklere sahip olması sektörün önemini göstermektedir (Arvas ve Özen, 2018, s.56).

İmalat sektörünün ülkelerin ekonomik gelişimine sağladığı pek çok fayda bulunmaktadır. Bu denli önemli bir sektörün, meydana gelen krizlerden etkilenmesinin ülke ekonomisinde meydana getireceği sarsılmanın boyutunun da büyük olacağı düşünülmektedir.

Diğer salgın hastalıklara kıyasla Covid 19 çok daha hızlı yayılmıştır. Bu yayılımın önüne geçilmesinin zor olması sebebiyle ölüm oranları da diğer salgın hastalıklara göre daha fazla olmuştur. Ülkeler arası yapılan seyahatlerin sıklığı, Covid 19'un dünya geneline bu kadar hızlı yayılmasının öncelikli nedenidir (Wilson ve Chen, 2020, s.2). Bunun sonucunda ülke sınırlarının kapatılmasının, dünya genelinde sektörel bazda işletmelere ciddi etkileri olmuştur. Örneğin, Çin 2003 yılında dünya ekonomisinin %3'ünü temsil ederken bu oran bugün %16'nın üzerindedir. Günümüzde Çin'de ekonomik anlamda meydana gelen bir aksaklık dünya çapındaki tüm pazarlarda etkisini hissettirecek boyuttadır (Fernandes, 2020, s.7). Dolayısıyla bu kadar entegre bir dünyada, ülkelerin etkileşimlerinin hızlı gerçekleşmesi, pandeminin de ülkeleri küresel boyutta etkilemesine sebep olmuştur.

Tüm dünyayı etkisine almakla beraber pandeminin 2020 yılında en fazla AB Bölgesini özellikle GSYİH açısından olumsuz etkilemiştir. Sektörel bazda bakıldığında ise pandeminin en fazla sağlık sektörünü ve dijital ekonomiyi olumlu yönde etkilediği görülmektedir. Buna karşılık kimya, yiyecek ve içecek sektörlerinin oldukça hızlı toparlandığı otomotiv ile tekstil sektörlerindeki bozulmanın ise gecikmeli olarak toparlanma eğilimine girdiği, imalat sektöründe de 2020 yılının 3. çeyreğinden itibaren iyileşme sürecine girdiği görülmektedir (Maarten et al., 2021, pp.8-12).

Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) Covid 19'dan sonra yayınladığı raporunda, pandeminin sebep olduğu ticari daralmanın 2008 krizinde yaşanan daralmadan daha fazla olduğunu belirtmişlerdir (www.wto.org). Salgınla beraber meydana gelen olumsuz etkiler hizmet sektöründen turizm sektörüne, imalat sektöründen havayolu sektörüne birçok sektörde ağır bir şekilde hissedilmiştir. Özellikle imalat sektörü gıda, metal, kâğıt, taş ve taşa dayalı ürünler, tekstil, kimya gibi alt sektörlerden oluştuğu için bu sektörde yer alan işletmelerde oluşan bir değişimin etki alanı oldukça geniştir (Yücel ve Durak, 2021, s.102). Bu sektörlerin tamamı pandemiden olumsuz etkilenmemiştir. Bu dönemde özellikle bazı alanlara talebin artması sebebiyle olumlu etkilenen sektörler arasında başta ilaç, medikal ve gıda sektörleri olmak üzere

plastik ve kimya sektörleri bulunmaktadır (Düzer, 2022, s.2; Yücel ve Durak, 2021, s.117).

Birbirine güçlü bir şekilde bağlı ve entegre bir dünyada salgının etkileri ölüm ve hastalık oranlarının ötesine geçmiş durumdadır. Çin ekonomisinin üretim kesintileri sebebiyle yavaşlamasının ardından, küresel tedarik zincirlerinin işleyişinin bozulduğu görülmektedir. Çin’den gelen girdilere bağımlı olan dünya çapındaki şirketler, büyüklüklerinden bağımsız olarak üretimde daralmalar yaşamaya başlamaktadır. Ülkeler arası ulaşımın kısıtlanması küresel ekonomik faaliyetleri yavaşlattığı gözlemlenmektedir. En önemlisi, tüketiciler ve firmalar arasındaki endişe, var olan tüketim kalıplarını bozmakta ve bu durum piyasada anormallikler yaratmaktadır (McKibbin ve Fernando, 2020, s.45). Bu durumda en fazla tedarik zincirinin zarar görmesi, ilk olarak imalat sektörünün etkilenmesine sebep olmaktadır.

3. COVID 19 SÜRECİNDE ALT SEKTÖRLER AÇISINDAN İMALAT SEKTÖRÜ KARLILIKLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

Covid 19 öncesinde işletmelerin çoğunda öncelikli stratejiler, karlılığı artırmak, geliri artırmak ve iç pazar payını artırmaktı. Ancak Covid 19’un başlaması ile birlikte bu stratejiler geri planda kalmaya başlamış, işletmelerde maliyetleri düşürme ve küçülme düşünceleri gündeme gelmeye başlamıştır (KPMG, 2020). Dolayısıyla Covid 19 salgını ile bozulan tedarik zinciri sonucunda özellikle bazı sektörlerde üretimin ve satışın azalması sonucu, işletmelerin karlılıklarının bu durumdan etkilendiği bilinmektedir. Pandeminin ekonomik etkilerinin hissedilmeye başlamasıyla birlikte genel olarak işletmelerde olumsuz seyreden kar rakamlarının, etkinin nispeten azalmaya başlamasıyla eski rakamlara dönmeye başladığı görülmektedir.

Tablo-1: Toplam Sanayi, İmalat Sanayi ve İmalat Sanayi Alt Sektörlerinde Üretim Endeksleri

	2018	2019	2020
Toplam Sanayi	114.2	113.6	115.8
İmalat Sanayi	114	113.3	115.8
Gıda Ürünleri İmalatı	119.4	119.5	122.1
İçeceklerin İmalatı	120.6	119.3	114.9
Tütün ürünleri imalatı	110.4	104.7	104.3
Tekstil ürünleri imalatı	110.4	112.8	113.5
Giyim eşyaları imalatı	112.8	120.6	112.7
Deri ve ilgili ürünlerin imalatı	116.9	121,4	106.2
Ağaç, ağaç ve mantar ürünleri imalatı (mobilya hariç)	109.9	98.3	110.8
Kağıt ve kağıt ürünleri imalatı	111.4	113.8	121.6
Kayıtlı medyanın basılması ve çoğaltılması	97.8	97.4	96.4
Kok kömürü ve rafine edilmiş petrol ürünleri imalatı	89.9	115.7	111.4
Kimyasalların ve kimyasal ürünlerin imalatı	113.5	115.2	122.3
Temel eczacılık ürünlerinin ve eczacılığa ilişkin malzemelerin imalatı	123.5	140.3	153

Kauçuk ve plastik ürünlerin imalatı	117.2	112.3	118.5
Diğer metalik olmayan mineral ürünlerin imalatı	109.1	93.4	104.7
Ana metal sanayi	105.7	94.5	96.8
Fabrikasyon metal ürünleri imalatı (Makine ve teçhizat hariç)	112.2	111.9	120.7
Bilgisayarların, elektronik ve optik ürünlerin imalatı	142.1	168.2	170.2
Elektrikli teçhizat imalatı	105.1	104.6	107
Başka yerde sınıflandırılmamış makine ve ekipman imalatı	110.8	104	112.5
Motorlu kara taşıtı, treyler (römork) ve yarı treyler (yarı römork) imalatı	120.8	115.3	106.9
Diğer ulaşım araçlarının imalatı	153.9	195.4	156.9
Mobilya imalatı	103.6	101.3	103.6
Diğer imalatlar	100.2	98	105.4
Makine ve ekipmanların kurulumu ve onarımı	120.8	119.2	122.9

Kaynak: (TÜİK verilerinden yararlanılarak tablo yazarlar tarafından oluşturulmuştur.)

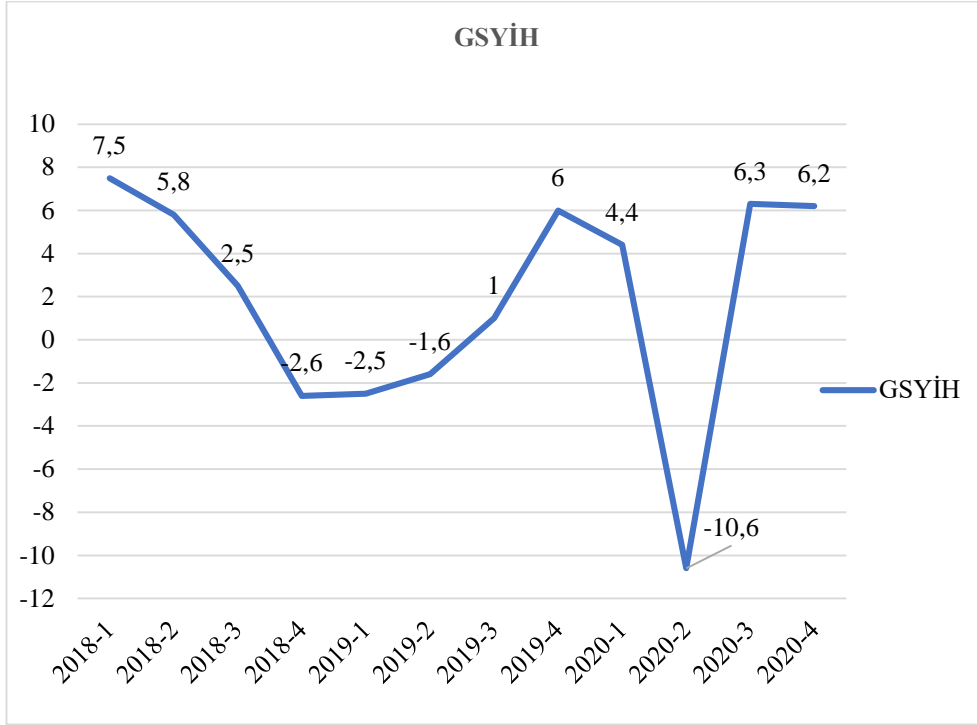
İmalat sektöründe bulunan alt sektörler üretim endeksleri itibariyle incelendiğinde, pandemiden bazı alt sektörlerin avantaj elde ettiği bazılarının ise dezavantajlı olduğu bilinmektedir. Tablo 1’de Toplam Sanayi, İmalat Sanayi ve İmalat Sanayi Alt Sektörlerinde Üretim Endeksleri, pandemi öncesi ve sonrası yıllar açısından değerlendirilmek üzere elde edilmiştir.

Toplam sanayi üretim endeksi 2018 yılına göre 2019 yılında yaklaşık %1 oranında azalmış olup, 2020 yılında ise 2019’a göre yaklaşık olarak %2 oranında artmıştır. Toplam sanayi içerisinde imalat sektöründe 2019 yılında bir önceki yıla göre yaklaşık %1 oranında azalış gözlemlenirken, 2020 yılında 2019’a kıyasla imalat sektöründe %2,2 oranında artış meydana gelmiştir.

İmalat sektörünün alt sektörleri açısından bir önceki yıla göre 2019 yılında üretim endeksinde giyim eşyaları imalatı (%7), deri ve ilgili ürünlerin imalatı (%4), kok kömürü ve rafine edilmiş petrol ürünleri imalatı (%28), temel eczacılık ürünlerinin ve eczacılığa ilişkin malzemelerin imalatı (%13), bilgisayarların, elektronik ve optik ürünlerin imalatı (%18), diğer ulaşım araçlarının imalatı (%26) sektörlerinde en fazla artış görülmektedir. 2020 yılında üretim endeksi en fazla artan sektörler ise kağıt ve kağıt ürünleri imalatı (%6), kimyasalların ve kimyasal ürünlerin imalatı (%6), temel eczacılık ürünlerinin ve eczacılığa ilişkin malzemelerin imalatıdır (%9).

2018 yılına göre 2019 yılında üretim endeksi azalan alt sektörler, tütün ürünleri imalatı (%5), ağaç, ağaç ve mantar ürünleri imalatı (%10), diğer metalik olmayan mineral ürünlerin imalatı (%14), ana metal sanayi (%10) imalatıdır. 2019’a göre 2020’de ise içeceklerin imalatı (%4), giyim eşyaları imalatı (%7), deri ve ilgili ürünlerin imalatı (%13), kok kömürü ve rafine edilmiş petrol ürünleri imalatı (%4), motorlu kara taşıtı imalatı (%7) ve diğer ulaşım araçlarının imalatı (%20) üretim endeksi en fazla azalan sektörlerdir.

Ekonomideki makroekonomik göstergelerin de pandeminin etkilerinin değerlendirilmesinde dikkate alınması gerekmektedir. Bu anlamda GSYİH önemli göstergelerdendir.

Grafik-1: GSYİH Büyümesi

Kaynak: (TÜİK verilerinden yararlanılarak tablo yazarlar tarafından oluşturulmuştur.)

Türkiye’de büyüme rakamlarının 2018 yılı son çeyreğinden itibaren küçülmeye başladığı, 2019’un son çeyreğinde artmaya başladığı ancak pandeminin etkisiyle 2020 yılının ikinci çeyreğinde tekrar küçüldüğü (%-9.9) Tablo 1’de görülmektedir.

Pandeminin işletmelerin karlılıklarına etkisini belirlemenin en kolay ve hızlı yollarından biri, karlılık oranlarının salgın öncesi ve salgın sonrasındaki değişiminin karşılaştırılmasıdır. Bu sebeple çalışmada, imalat sektöründe pandemi başladıktan sonra karlılık oranlarının nasıl değişiklik gösterdiğini, pandeminin karlılık oranlarını nasıl etkilediğini tespit edebilmek için pandemi öncesi ve sonrasının karlılıkları karşılaştırılmıştır. 2018-2020 yılları arası karlılık oranları her yıl bir önceki yıl ile karşılaştırılarak incelenmiş olup, pandemiden bir önceki yıl ile pandeminin yaşandığı yılların faaliyet karlılığı, brüt satış karlılığı, net satış karlılığı ve aktif satış karlılığı oranları yüzdesel olarak karşılaştırılarak değerlendirme yapılmıştır. Çalışmada incelenen her sektör kendi içerisinde incelenerek yorumlanmıştır.

4. VERİ VE YÖNTEM

Bu çalışmada, TCMB sektör bilançoları içerisinde imalat sektöründe faaliyet gösteren temel eczacılık ürünlerinin ve eczacılığa ilişkin malzemelerin imalatı, gıda ürünlerinin imalatı, kimyasalların ve kimyasal ürünlerin imalatı, giyim eşyalarının imalatı sektörleri finansal analiz türlerinden oran analizi yöntemi yardımıyla karlılık oranları incelenerek söz konusu sektörlerde pandeminin etkisi yorumlanmıştır. Üretim endeksleri açısından pandemiden en az ve en çok etkilenen sektörler olmalarının yanı sıra pandemiden önce de ülke ekonomisine büyük katkı sağlamaları sebebiyle bu sektörler çalışmada özellikle ele alınmıştır.

Firma faaliyetlerinin başarısının göstergelerinden birisi olarak ele alınan karlılık oranları uygulanan yatırım ve finansman kararlarının karlılık hedefine ulaşıp ulaşılamadığını göstermektedir (Gündoğdu, 2021, s.15). Oranların analiz edilmesinde kullanılan veriler TCMB'nin 2009-2020 yıllarına ait yayınladığı sektör raporlarından elde edilmiştir. Ele alınan sektörlerin pandemi nedeni ile karlılıklarında meydana gelen değişikliklerin değerlendirilebilmesi için Tablo 2'deki oranlardan faydalanılmaktadır.

Tablo-2: Çalışmada Kullanılan Karlılık Oranları ve Hesaplama Şekilleri

Karlılık Oranları	Hesaplanma Şekilleri
Faaliyet Karlılık Oranı	Faaliyet Karı / Net Satışlar
Brüt Satış Karı Oranı	Brüt Satış Karı / Net Satışlar
Net Kar Oranı	Net Kar / Net Satış Oranı
Aktif Karlılık Oranı	Net Kar / Aktif Toplam

Pandemi öncesi ve sonrası döneme olan 2018-2019-2020 yıllarına ait TCMB sektör raporlarında incelenen gıda ürünlerinin imalatı sektöründe faaliyet gösteren 2018 yılında 9.267, 2019 yılında 9.771 ve 2020 yılında 10.337 işletmeye ait veriden faydalanılmıştır. Bu işletmelerin %65.1'i mikro işletme, %24.3'ü küçük işletme, %7.8'i orta ölçekli işletme ve %2.8'i ise büyük işletmelerden oluşmaktadır. TCMB sektör raporlarında incelenen bir diğer imalat sektörü ise giyim eşyalarının imalatı sektörüdür. Bu sektörde faaliyet gösteren 2018 yılında 7.843, 2019 yılında 8.359 ve 2020 yılında 9.056 işletmeye ait veriden faydalanılmıştır. Bu işletmelerin %56'sı mikro

işletme, %28.3'ü küçük işletme, %13.2'si orta ölçekli işletme ve %10'u ise TCMB verilerine göre büyük işletmelerden oluşmaktadır. İncelenen bir diğer sektör kimyasalların ve kimyasal ürünlerin imalatı sektörüdür. Bu sektörde faaliyet gösteren 2018 yılında 2.972, 2019 yılında 3.188 ve 2020 yılında 3.544 işletmeye ait veriden faydalanılmıştır. Bu işletmelerin %68.6'sı mikro işletme, %21.2'si küçük işletme, %6.8'i orta ölçekli işletme ve %3.4'ü ise büyük işletmelerden oluşmaktadır. Son olarak incelenen temel eczacılık ürünlerinin ve eczacılığa ilişkin malzemelerin imalatı sektöründe faaliyet gösteren 2018 yılında 328, 2019 yılında 366 ve 2020 yılında 428 işletmeye ait veriden faydalanılmıştır. Bu işletmelerin %66.1'i mikro işletme, %15.9'u küçük işletme, %10.1'i orta ölçekli işletme ve %8'i ise büyük işletmelerden oluşmaktadır.

5. BULGULAR

Değerlendirilen sektörlerle ilişkin karlılık oranları analizine ait bulgular birbirinden bağımsız olarak; faaliyet karlılığı oranı, brüt satış karlılığı oranı, net karlılık oranı ve aktif karlılık oranları açısından açıklanmaktadır.

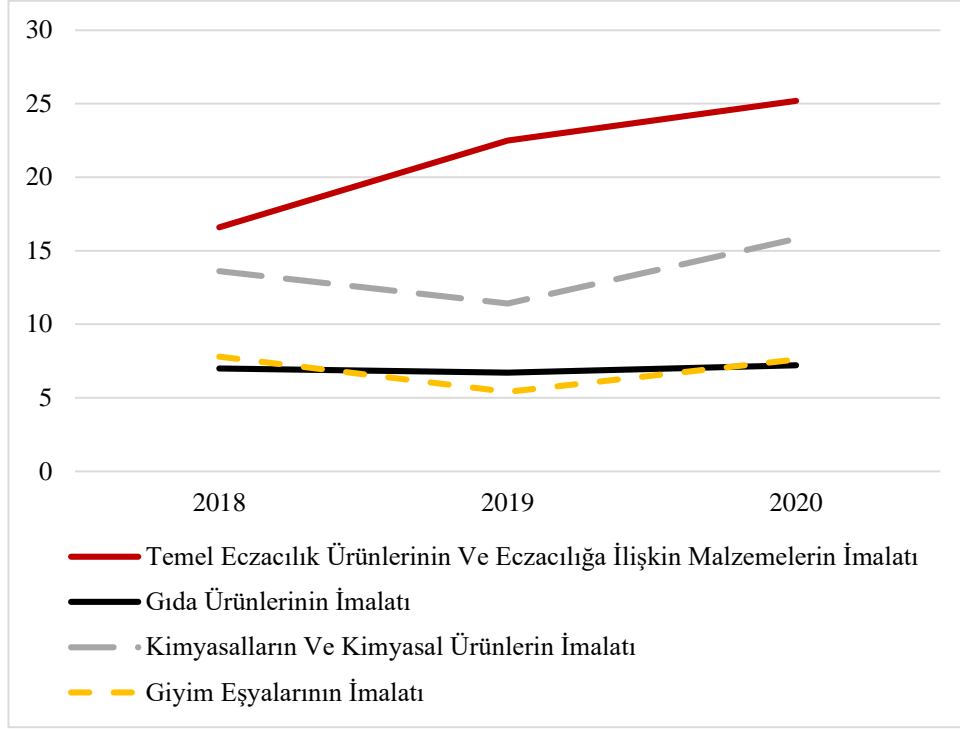
5.1. Faaliyet Karlılığı Oran Analizi Bulguları

Faaliyet karlılığı oranı hesap edilirken finansal kaldıraçlar ve vergi yükümlülükleri ihmal edilmekte ve işletmenin bütün faaliyetlerinin karlılığı bu oran yardımı ile sorgulanmaktadır (Gündoğdu, 2021, s.152). İşletmelerin faaliyet karlılığı satış politikalarının sonuçları hakkında kullanıcılara bilgi vermektedir. Satılan ürünün fiyatının belirlenmesi ürünün maliyeti ve satışla ilgili diğer giderlerle belirlendiğinden bunların da değişikliklerinin takip edilmesi gerekmektedir (Toroslu ve Durmuş, 2020, s.166). Temel eczacılık ürünlerinin ve eczacılığa ilişkin malzemelerin imalatı, gıda ürünlerinin imalatı, kimyasalların ve kimyasal ürünlerin imalatı ve giyim eşyalarının imalatı sektörlerine ait ayrı ayrı hesaplanan faaliyet karlılığı oranları Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo-3: Çalışmaya Konu Sektörlerin Faaliyet Karlılığı Oranları

TCMB Sektörleri	2018	2019	2020
Temel Eczacılık Ürünlerinin ve Eczacılığa İlişkin Malzemelerin İmalatı	16.6	22.5	25.2
Gıda Ürünlerinin İmalatı	7	6.7	7.2
Kimyasalların ve Kimyasal Ürünlerin İmalatı	13.6	11.4	15.8
Giyim Eşyalarının İmalatı	7.8	5.4	7.6

Tablo 3'te yer alan verilerin grafiksel görüntüsü Grafik 2'de yer almaktadır.

Grafik-2: Çalışmaya Konu Sektörlerin Faaliyet Karlılık Oranının Grafik Görünümü

Tablo 3 ve Grafik 3'te yer alan veriler birlikte incelendiğinde çalışmaya konu olan sektörlerden temel eczacılık ürünlerinin ve eczacılığa ilişkin malzemelerin imalatı sektörünün faaliyet karlılığı oranlarının ortalamalarına bakıldığında, 2018 yılında 16.6, 2019 yılında 22.5, 2020 yılında 25.2 seviyesinde olduğu ve yıllar itibariyle arttığı gözlemlenmektedir. 2019 yılında ortaya çıkan ve 2020 yılı verilerinde etkisinin görüldüğü pandeminin temel eczacılık ürünlerinin ve eczacılığa ilişkin malzemelerin imalatı sektörü faaliyet karlılığı bakımından 2019-2020 yılları kıyaslandığında %12'lik bir artış olduğu ve bu sektörün olumlu etkilendiği söylenebilir. Çalışmaya konu olan sektörlerden gıda ürünlerinin imalatı sektörünün faaliyet karlılığı oranlarının ortalamalarına bakıldığında 2018 yılında 7, 2019 yılında 6.7, 2020 yılında 7.2 seviyesinde olduğu ve bu sektörde de yıllar itibariyle artış olduğu gözlemlenmektedir. Gıda ürünleri imalatı sektörüne pandeminin etkisi incelendiğinde, 2019-2020 yılları arasında gıda ürünleri imalatı sektörünün faaliyet karlılığının %7 arttığı görülmekte ve olumlu etkilendiği söylenebilmektedir. Kimyasalların ve kimyasal ürünlerin imalatı sektörünün faaliyet karlılığı oranlarının ortalamaları incelendiğinde, 2018 yılında 13.6,

2019 yılında 11.4, 2020 yılında 15.8 seviyesine doğru artış gösterdiği gözlemlenmektedir. Pandeminin kimyasalların ve kimyasal ürünlerin imalatı sektörüne etkisinin 2019 yılına göre 2020 yılında %35 artış gösterdiği ve olumlu etkilendiği görülmektedir. Giyim eşyaları imalatı sektörünün faaliyet karlılığı oranlarının ortalamaları incelendiğinde, 2018 yılında 7.8, 2019 yılında 5.4, 2020 yılında 7.6 seviyesinde olduğu gözlemlenmektedir. Giyim eşyaları imalatı sektörüne etkisinin 2019 yılına göre 2020 yılında %41 artış gösterdiği ve olumlu etkilendiği görülmektedir.

Faaliyet karlılığı açısından çalışmaya konu olan sektörler değerlendirildiğinde 2019 yılına göre 2020 yılında pandeminin yüzdesel etkisinin bütün sektörlerde artış göstermesi, sektörlerin faaliyetlerinden elde ettikleri kar oranlarının olumlu etkilendiğini göstermektedir. Sektörlerde yer alan işletmeler açısından en çok olumlu etkilenen sektörün ise %41 artış ile giyim eşyaları imalatı sektörünün olduğu görülmektedir.

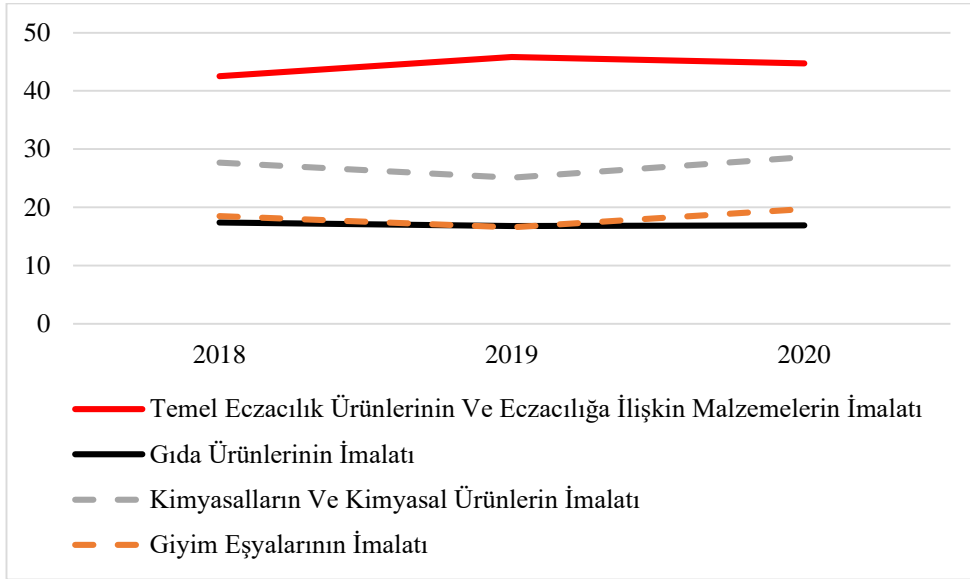
5.2. Brüt Satış Karı Oranı Analizi Bulguları

Brüt satış karı oranı, faaliyetlerin etkinliğinin yanı sıra fiyat politikasına da ilişkin bilgi vermektedir. Bu oranın yüksek olması ürünün satış fiyatının arttığını veya maliyetlerinde bir düşüş yaşandığını göstermektedir (Tunçez, 2019, s.203). Brüt Satış Karı oranının standart bir değeri bulunmamaktadır ve yüksek bir brüt satış karı oranının varlığı işletmenin rekabet gücünü göstermektedir (Kaygusuz, 2018, s.93). Çalışmaya konu olan sektörlere ait brüt satış karı oranları aşağıdaki Tablo 4'te incelenebilir.

Tablo-4: Çalışmaya Konu Sektörlerin Brüt Satış Karı Oranları

TCMB Sektörleri	2018	2019	2020
Temel Eczacılık Ürünlerinin ve Eczacılığa İlişkin Malzemelerin İmalatı	42.5	45.8	44.7
Gıda Ürünlerinin İmalatı	17.4	16.8	16.9
Kimyasalların ve Kimyasal Ürünlerin İmalatı	27.7	25.1	28.6
Giyim Eşyalarının İmalatı	18.5	16.6	19.7

Tablo 4'te yer alan verilerin grafiksel görüntüsü Grafik 3'te yer almaktadır.

Grafik-3: Çalışmaya Konu Sektörlerin Brüt Satış Karı Oranının Grafik Görünümü

Tablo 4 ve Grafik 3 birlikte incelendiğinde, çalışmaya konu olan sektörlerden temel eczacılık ürünlerinin ve eczacılığa ilişkin malzemelerin imalatı sektörünün brüt satış karı oranlarının ortalamalarına bakıldığında, 2018 yılında 42.5, 2019 yılında 45.8, 2020 yılında 44.7 seviyesinde olduğu gözlemlenmektedir. Temel eczacılık ürünlerinin ve eczacılığa ilişkin malzemelerin imalatı sektörü, brüt satış karı bakımından kıyaslandığında 2019'a göre 2020 yılında %3 oranında bir azalış olduğu ve sektörün olumsuz etkilendiği söylenebilir. Bir diğer sektör gıda ürünlerinin imalatı sektörünün brüt satış karı oranının ortalamalarına bakıldığında, 2018 yılında 17.4, 2019 yılında 16.8, 2020 yılında 16.9 seviyesinde olduğu gözlemlenmektedir. Gıda ürünleri imalatı sektörüne pandeminin etkisi incelendiğinde 2019 yılına göre 2020 yılında gıda ürünleri imalatı sektöründe brüt satış karının %5 arttığı görülmektedir. Kimyasallar ve kimyasal ürünlerin imalatı sektörünün brüt satış karlılığı oranlarının ortalamaları incelendiğinde 2018 yılında 27.7, 2019 yılında 25.1, 2020 yılında 28.6 seviyesinde olduğu gözlemlenmektedir. Pandeminin kimyasallar ve kimyasal ürünlerin imalatı sektörüne etkisine bakıldığında ise 2019'a göre 2020 yılında brüt satış karının %14 oranında arttığı ve sektörün olumlu etkilendiği değerlendirilebilmektedir. Giyim eşyaları imalatı sektörünün brüt satış karlılığı oranlarının ortalamaları incelendiğinde, 2018 yılında 18.5, 2019 yılında 16.6, 2020 yılında 19.7 seviyesinde olduğu gözlemlenmektedir. Giyim eşyaları imalatı sektörüne pandeminin etkisi incelendiğinde ise 2019 yılına göre 2020 yılında gıda ürünleri imalatı sektöründe brüt satış karının % 19 arttığı görülmektedir.

İncelenen sektörlerin 2019-2020 yılları arasındaki gelişiminin brüt satış karlılığı oranı açısından pandemiye etkisi kıyaslandığında, giyim eşyaları

imalatı sektörünün yüzdesel etkisinin %19 ile diğer alt sektörler göre daha olumlu etkilendiği söylenebilmektedir.

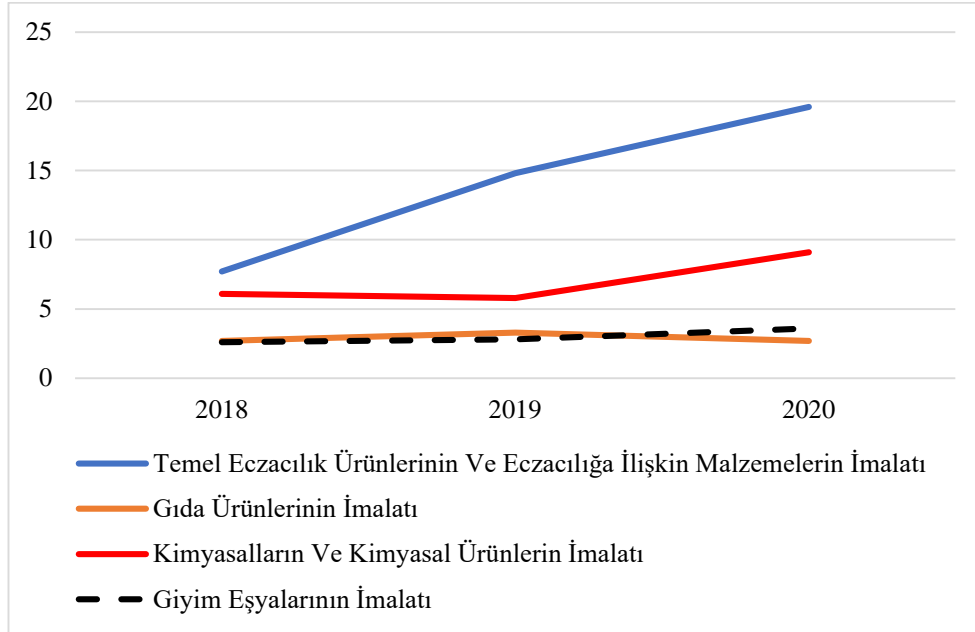
5.3. Net Karlılık Oranı Analizi Bulguları

İşletmenin net olarak satışlarından elde ettiği net karı gösteren net karlılık oranının yüksek olması işletme için olumlu bir gösterge olmaktadır (Toroslu ve Durmuş, 2020, s.167). İşletmelerin vergi sonrasındaki karlarını veya zararlarını göstermek için kullanılmakta olan net karlılık oranı, ana faaliyetin yanında olağan ve olağandışı faaliyetler sonucu elde edilen kardan alınan vergiler sonrasında kar tutarının göstergesi olmaktadır (Kaygusuz, 2018, s.103). Çalışmada incelenen sektörler ait net karlılık oranları aşağıdaki tablo 5’te incelenebilir.

Tablo-5: Çalışmaya Konu Sektörlerin Net Karlılık Oranları

TCMB Sektörleri	2018	2019	2020
Temel Eczacılık Ürünlerinin ve Eczacılığa İlişkin Malzemelerin İmalatı	7.7	14.8	19.6
Gıda Ürünlerinin İmalatı	2.7	3.3	2.7
Kimyasalların ve Kimyasal Ürünlerin İmalatı	6.1	5.8	9.1
Giyim Eşyalarının İmalatı	2.6	2.8	3.6

Tablo 5’te yer alan verilerin grafiksel görüntüsü Grafik 4’te yer almaktadır.

Grafik-4: Çalışmaya Konu Sektörlerin Net Karlılık Oranlarının Grafik Görünümü

Tablo 5 ve Grafik 4 birlikte incelendiğinde temel eczacılık ürünlerinin ve eczacılığa ilişkin malzemelerin imalatı sektörünün net karlılık oranlarının ortalamalarına bakıldığında, 2018 yılında 7.7, 2019 yılında 14.8, 2020 yılında 19.6 seviyesinde olduğu gözlemlenmektedir. Özellikle 2019 yılında ortaya çıkan ve 2020 yılındaki verilerde etkisinin görüldüğü pandeminin temel eczacılık ürünlerinin ve eczacılığa ilişkin malzemelerin imalatı sektöründe 2019 yılına kıyasla 2020 yılında net karlılığının %32 oranında bir arttığı ve bu sektörün olumlu etkilendiği söylenebilir. Gıda ürünlerinin imalatı sektörünün net karlılık oranının ortalamalarına bakıldığında 2018 yılında 2.7, 2019 yılında 3.3, 2020 yılında 2.7 seviyesinde olduğu gözlemlenmektedir. İncelenen yıllar itibariyle artış eğilimi olan sektörde pandeminin etkisi değerlendirildiğinde 2019 yılına göre 2020 yılında gıda ürünleri imalatı sektörünün net karlılık oranının %22 azaldığı görülmektedir. Kimyasallar ve kimyasal ürünlerin imalatı sektörünün net karlılık oranlarının ortalamaları incelendiğinde, 2018 yılında 6.1, 2019 yılında 5.8, 2020 yılında 9.1 seviyesinde olduğu gözlemlenmektedir. Pandeminin kimyasalların ve kimyasal ürünlerin imalatı sektörüne etkisinin 2019 yılına kıyasla 2020 yılında %56 arttığı ve bu sektörün olumlu etkilendiği değerlendirilebilmektedir. Giyim eşyaları imalatı sektörünün net karlılık oranlarının ortalamaları incelendiğinde 2018 yılında 2.6, 2019 yılında 2.8, 2020 yılında 3.6 seviyesinde olduğu gözlemlenmektedir. 2019-2020 yılları kıyaslandığında pandeminin giyim eşyaları imalatı sektörüne etkisinin %28 artış ile olumlu olduğu değerlendirilebilmektedir.

İşletmelerin vergi sonrasında elde etmiş oldukları kar veya zararın oranını göstermek amacıyla kullanılan net karlılık oranı açısından çalışmaya konu olan sektörler değerlendirildiğinde 2019 yılına kıyasla 2020 yılında pandeminin etkisinin %56 ile en çok olumlu etkilenen sektörün kimyasalların ve kimyasal ürünlerin imalatı sektörü olduğu söylenebilmektedir.

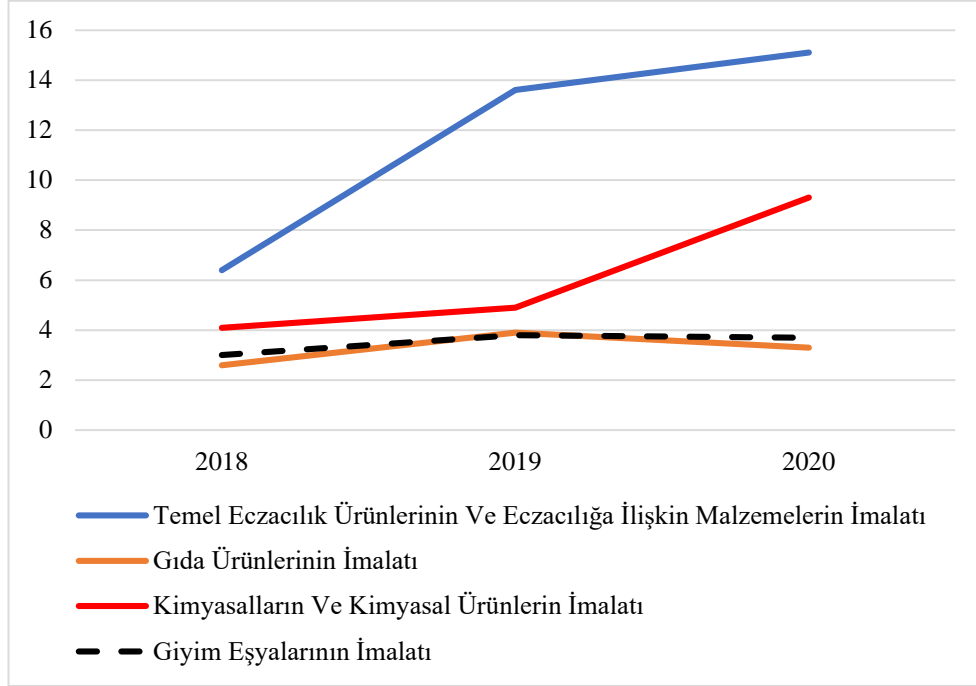
5.4. Aktif Karlılık Oranı Analiz Bulguları

Aktiflere yapılan yatırımların net karlılığını göstermekte olan aktif karlılık oranı işletmede aktiflerin ne ölçüde karlı kullanıldığını göstermektedir (Münyas, 2018, s.139). Çalışmada incelenen sektörlerle ait aktif karlılık oranları aşağıdaki Tablo 6'da incelenebilir.

Tablo-6: Çalışmaya Konu Sektörlerin Aktif Karlılık Oranları

TCMB Sektörleri	2018	2019	2020
Temel Eczacılık Ürünlerinin ve Eczacılığa İlişkin Malzemelerin İmalatı	6.4	13.6	15.1
Gıda Ürünlerinin İmalatı	2.6	3.9	3.3
Kimyasalların ve Kimyasal Ürünlerin İmalatı	4.1	4.9	9.3
Giyim Eşyalarının İmalatı	3	3.8	3.7

Tablo 6’da yer alan verilerin grafiksel görüntüsü Grafik 5’te yer almaktadır.

Grafik-5: Çalışmaya Konu Sektörlerin Aktif Karlılık Oranlarının Grafik Görünümü

Tablo 6 ve Grafik 5 birlikte incelendiğinde, temel eczacılık ürünlerinin ve eczacılığa ilişkin malzemelerin imalatı sektörünün aktif karlılık oranlarının ortalamalarının 2018 yılında 6.4, 2019 yılında 13.6, 2020 yılında 15.1 seviyesinde olduğu gözlemlenmektedir. Temel eczacılık ürünlerinin ve eczacılığa ilişkin malzemelerin imalatı sektörü incelendiğinde 2018 yılından 2019 yılına geçişte %115 oranında bir artış ortaya çıkmaktadır. 2019 yılından 2020 yılına geçişte ise %11 oranında bir artış görülmektedir. Pandeminin temel eczacılık ürünlerinin ve eczacılığa ilişkin malzemelerin imalatı sektörünü aktif karlılık bakımından olumlu etkilediği söylenebilir. Gıda ürünlerinin imalatı sektöründe aktif karlılık oranının ortalamalarına bakıldığında 2018 yılında 2.6, 2019 yılında 3.9, 2020 yılında 3.3 seviyesinde olduğu gözlemlenmektedir. İncelenen sektörde özellikle 2018-2019 yılları kıyaslandığında %50 oranında bir artış gerçekleşmiştir. Sektörde pandeminin etkisi incelendiğinde 2019 yılına kıyasla 2020 yılında gıda ürünleri imalatı sektörünün aktif karlılık oranının %15 azaldığı görülmektedir. Kimyasalların ve kimyasal ürünlerin imalatı sektörünün aktif karlılık oranlarının 2018 yılında 4.1, 2019 yılında 4.9, 2020 yılında 6.3 seviyesinde olduğu gözlemlenmektedir. Pandeminin kimyasallar ve kimyasal ürünlerin imalatı sektörüne etkisinin 2019 yılına kıyasla 2020 yılında %28 arttığı ve olumlu

etkilendiği değerlendirilebilmektedir. Giyim eşyaları imalatı sektörünün aktif karlılığı oranlarının 2018 yılında 3, 2019 yılında 3.8, 2020 yılında 3.7 seviyesinde olduğu gözlemlenmektedir. 2019-2020 yılları kıyaslandığında pandeminin giyim eşyaları imalatı sektörüne etkisinin %2 azalmış olması olumsuz olarak değerlendirilmiştir.

İşletmelerin varlıklarının kar yaratmada etkinliğini gösteren aktif karlılık oranı açısından çalışmaya konu olan sektörler değerlendirildiğinde, 2019 yılına kıyasla 2020 yılında %28 ile en fazla kimyasalların ve kimyasal ürünlerin imalatı sektörünün olumlu etkilediği söylenebilmektedir.

6. SONUÇ

Ekonomiyi karmaşık ve belirsiz hale getiren Covid 19 salgınının etkileri tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de de hissedilmeye devam etmektedir. Salgınla birlikte işletmeler daha önce neredeyse hiç karşılaşmadıkları belirsizlik durumuyla karşı karşıya kaldıkları için birtakım zorluklarla mücadele etmek durumunda kalmışlardır. İşletmeler açısından bu gibi belirsizlik durumunda finansal bilgi kullanıcıları özellikle işletmenin likit varlıklarını, likidite durumunu, ödeme gücünü ve finansman olanaklarının potansiyelini bilmek istemektedir. Bu durumda finansal bilgi kullanıcıları pandeminin işletmelerin geçmiş faaliyetlerindeki etkileri ile birlikte bu süreçteki ve gelecekte gerçekleşeceği düşünülen etkileri hakkında bilgi sahibi olmak istemektedirler. Bunun için bu süreçteki çalışmalarda çeşitli göstergeler kullanılarak pandemi öncesi ve pandemi sonrasındaki gelişmeler ve değişimler incelenmektedir.

Pandeminin imalat sektöründe faaliyet gösteren işletmelerin karlılık oranlarını etkileyip etkilemediğini görebilmek için çalışmada oran analizi yöntemi kullanılmış olup pandemi öncesi ve sonrası karşılaştırılmıştır. Temel eczacılık ürünlerinin ve eczacılığa ilişkin malzemelerin imalatı, kimyasalların ve kimyasal ürünlerin imalatı, gıda ürünlerinin imalatı ve giyim eşyalarının imalatı sektörlerinin 2018-2020 yılları arasındaki faaliyet karlılıkları, brüt satış karlılıkları, net karlılıkları ve aktif karlılıkları incelenerek yorumlanmıştır.

Pandeminin imalat sektöründe faaliyet gösteren temel eczacılık ürünlerinin ve eczacılığa ilişkin malzemelerin imalatı, kimyasalların ve kimyasal ürünlerin imalatı, gıda ürünlerinin imalatı ve giyim eşyalarının imalatı sektörlerine etkisi, oran analizi yardımıyla karlılık oranları açısından incelenmiştir. Çalışmada incelenen sektörlerin pandemi öncesinde ve pandemi sonrasındaki faaliyet karlılıkları, brüt satış karlılıkları, net karlılıkları ve aktif karlılıkları yorumlanmıştır.

Faaliyet karlılığı oranına göre, çalışmada incelenen sektörlerin tamamı olumlu artış göstermiş olup, %41 ile en olumlu giyim eşyaları imalatı sektörünün etkilediği görülmüştür. Brüt satış karı oranına göre, Covid 19 ‘un

çalışmaya konu olan sektörler içerisinde özellikle %19 ile en olumlu giyim eşyaları imalatı sektörünü etkilediği, temel eczacılık ürünlerinin ve eczacılığa ilişkin malzemelerin imalatı sektörünün 2019-2020 yılları kıyaslandığında brüt satış karının %3 azaldığı tespit edilmiştir. Net karlılık oranına göre, 2019-2020 yılları kıyaslandığında pandeminin etkisinin %56 ile en olumlu kimyasalların ve kimyasal ürünlerin imalatı sektörünü etkilediği söylenebilmektedir. Aynı dönemde gıda ürünleri imalatı sektörünün net karlılık oranının %22, aktif karlılığı oranının %15 azaldığı görülmektedir. Aktif karlılık oranına göre, 2019-2020 yılları kıyaslandığında pandeminin yüzdesel etkisinin %28 ile en olumlu kimyasalların ve kimyasal ürünlerin imalatı sektörünü etkilediği tespit edilmiştir. Yine aynı dönemde giyim eşyaları imalatının aktif karlılığının %2 oranında azaldığı görülmektedir.

İmalat sektöründe bulunan ve söz konusu alt sektörler açısından genel karlılıkların temel eczacılık ürünlerinin ve eczacılığa ilişkin malzemelerin imalatı, kimyasalların ve kimyasal ürünlerin imalatı sektörlerinin olumlu etkilendiği, gıda ürünlerinin imalatı ve giyim eşyalarının imalatı sektörlerinin ise net karlılık ve aktif karlılık oranları açısından olumsuz etkilendiği görülmektedir. Çalışmada incelenen sektörler bazında pandemi sürecinde karlılık oranlarının değişiminde çok fazla olumsuz bir durum yaşanmadığı tespit edilmiştir.

Bu çalışmanın ülke ekonomileri için öncü pozisyonda olan imalat sektörünün alt sektörlerinde salgın öncesinde ve salgın sonrasında karlılıkların nasıl etkilendiğini tespit ederek literatüre katkı sağladığı düşünülmektedir. Bu çalışmanın devamında salgının etkilerine göre daha uzun dönemler için ve alt sektörlerin her birinde ayrı ayrı karlılık oranları değerlendirilerek daha kapsamlı çalışmalar gerçekleştirilebilir.

KAYNAKÇA

- Arvas, M. A. & Özen K. (2018). İmalat Sanayisi Ar-Ge Harcamalarının Ücrete Etkisi: Türk İmalat Sanayi Örneği, *Journal of Yasar University*, 13/49, 53-67.
- Bengü, H., Fidancan, C. & Karakaş, E. (2021). Covid 19 Salgınının BİST Kimya, İlaç, Petrol ve Plastik Ürünler İmalatı Sektörünün Karlılığı Üzerindeki Etkisi, Can, A.V. ve Küçüker, M. (Ed.). *Pandemi Sürecinde Muhasebe ve Finans* (ss. 149-165). Ankara: Gazi Kitabevi.
- Düzer, M. (2022). Salgın Sürecinin İşletmelerin Faaliyet Sonuçlarına Etkisi: BİST İmalat Sektöründe Bir Araştırma, *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 71, 1-23.
- Gündoğdu, A. (2021). *Uygulamalı Finansal Tablolar Analizi*. Ankara: Gazi Kitabevi.

- Fernandes, N. (2020). Economic Effects of Coronavirus Outbreak (COVID-19) on The World Economy, [IESE Business School Working Paper No. WP-1240-E](#), https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3557504 (23.02.2022).
https://www.wto.org/english/news_e/pres20_e/pr855_e.htm (Erişim Tarihi: 22.02.2022).
[https://read.oecd-ilibrary.org/view/?ref=134_134569-xn1go1i113&title=The-impact-of-the-coronavirus-\(COVID-19\)-crisis-on-development-finance](https://read.oecd-ilibrary.org/view/?ref=134_134569-xn1go1i113&title=The-impact-of-the-coronavirus-(COVID-19)-crisis-on-development-finance) (Erişim Tarihi: 26.02.222).
<https://uzmanpara.milliyet.com.tr/haber-detay/gundem2/dunyaca-unlu-uc-dev-sirket-corona-viruse-yenildi/101000/101335/> (Erişim Tarihi: 24.02.222).
- Kaygusuz, S. (2018). *Finansal Tabloların Okunması ve Yorumlanması*. Bursa: Dora Yayınevi.
- KPMG, The Impact of Covid-19 on the Manufacturing Sector in Kenya, https://kam.co.ke/kam/wp-content/uploads/2020/05/KPMG-KAM-Survey-The-impact-of-Covid-19-on-the-manufacturing-sector-in-Kenya_FINAL_19May2020-1.pdf
- Maarten, J., Nigohosyan, D., Ferrer, J., Gross, A., Kuehl, S. & Flickenschild, M. (2021). Impacts of the COVID-19 pandemic on EU industries, [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2021/662903/IPOL_STU\(2021\)662903_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2021/662903/IPOL_STU(2021)662903_EN.pdf) (Erişim Tarihi: 24.04.2022).
- McKibbin, W. & Fernando, R. (2020). The Economic Impact of COVID-19, *Economics in the Time of COVID-19*, 45-51.
- Münyas, T. (2018). *Finansal Yönetim ve Portföy Yönetim Teorisi*. Ankara: Seçkin Yayınevi.
- Szirmai, A. (2011). Manufacturing and Economic Development, World Institute for Development Economics Research, Working Paper No. 2011/75, 3-26.
- Taymaz, E. & Suiçmez, H. (2005). Türkiye’de Verimlilik, Büyüme ve Kriz, *İktisat İşletme ve Finans*, 21, 1-71.
- TCMB, <https://www3.tcmb.gov.tr/sektor/#/tr/C/imalat> (Erişim Tarihi: 30.02.2022)
- TOBB, <https://www.tobb.org.tr/BilgiErisimMudurlugu/Sayfalar/KurulanKapananSirketistatistikleri.php> (Erişim Tarihi: 01.03.2022).
- Toroslu, M & Durmuş, C. (2020). *Finansal Tablolar Analizi*. Ankara: Seçkin Yayınevi.
- Tunç, T. (2007). *Üretkenlik-İstihdam İlişkisi: Türkiye İmalat Sanayii Üzerine Bir Uygulama*, (Yüksek Lisans Tezi), Mersin Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.
- Tunçez, H. (2019). *TMS/TFRS ile Uyumlu Finansal Tablolar Analizi*. Ankara: Seçkin Yayınevi.

- WHO, <https://covid19.who.int/> (Erişim Tarihi: 19.06.2022).
- Wilson, M. E. & Chen, L. H. (2020). Travellers Give Wings to Novel Coronavirus (2019-nCoV), *Journal of Travel Medicine*, 1-3.
- Yücel, S. & Durak, İ. (2021). COVID-19'un BIST İmalat Sektörü Firmalarına Olan Finansal Etkilerinin Finansal Oranlar ve İstatistiksel Tekniklerle İncelenmesi, *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 90, 101-126.

COVID-19 PANDEMİSİNİN İMALAT SEKTÖRÜNDE YER ALAN İŞLETMELERİN KARLILIĞINA ETKİSİ

Etik Beyanı:

Çalışmanın yazarları olarak; bu çalışmanın tüm hazırlanma süreçlerinde etik kurallara uyulduğunu beyan ederiz. Editörlerin ve derginin yazarlar tarafından beyan edilen bu hususta ve metinde yer verdikleri bilgi ve görüşler karşısında herhangi bir sorumluluğu bulunmaz. Tüm sorumluluk çalışmanın yazarlarına aittir.

Yazar Katkıları:

Arş. Gör. Elif KARAKAŞ ile Öğr. Gör. Can FİDANCAN, çalışmanın gerek literatür gerekse veri toplama, analiz ve analiz bulgularının değerlendirilmesinden oluşan tüm sürece eşit oranda katkı sağlamışlardır.

1. yazarın katkı oranı: %50,
2. yazarın katkı oranı: %50'dir.

Çıkar Beyanı:

Yazarlar arasında çıkar çatışması yoktur.

Arş. Gör. Elif KARAKAŞ

Öğr. Gör. Can FİDANCAN